O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
ABU RAYHON BERUNIY NOMIDAGI URGANCH DAVLAT UNIVERSITETI

“MINTAQANI BARQAROR VA KOMPLEKS RIVOJLANTIRISH ZAMONAVIY MUAMMOLARI”

mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy konfrensiya materiallari to‘plami

11-12 sentabr

Сборник материалов международной научно-практической конференции на тему

«СОВРЕМЕННЫЕ ПРОБЛЕМЫ УСТОЙЧИВОГО И КОМПЛЕКСНОГО РАЗВИТИЯ РЕГИОНА»

11–12 сентября

Proceedings of the International scientific and practical Conference on

“MODERN ISSUES OF SUSTAINABLE AND COMPREHENSIVE REGIONAL DEVELOPMENT”

11–12 September

Urganch-2025

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

ABU RAYHON BERUNIY NOMIDAGI URGANCH DAVLAT UNIVERSITETI

MINTAQANI BARQAROR VA KOMPLEKS RIVOJLANTIRISH ZAMONAVIY MUAMMOLARI

mavzusidagi xalqaro ilmiy – amaliy konferensiya

MATERIALLARI

(2025 yil 11-12 sentyabr)

URGANCH-2025

metodik taminlashdagi kamchilik bólib hisoblanadi. Mazkur holatdan kelib chiqadigan bólsak, zamonaviy xizmat kórsatish korxonalarida innovatsion faoliyatni qóllab-quvvatlash tizimini rivojlantirish zarur.

Bizningcha, zamonaviy xizmat kórsatish korxonalarida innovatsion faoliyatni rivojlantirishning asosiy yónalishlarini takomillashtirish quyidagi choralarni amalga oshirishni nazarda tutadi:

- ❖ zamonaviy xizmat kórsatish tarmoqlarida korxonalar va tashkilotlar faoliyatining muhim yónalishlari doirasida ilmiy tadqiqotlarni ótkazishga kontsentratsiyalash;
- ❖ sohada texnologik yól xaritalarini yaratish asosida innovatsion faoliyatga kichik va xususiy xizmat kórsatish korxonalarini jalb qilish;
- ❖ fan siǵimi yuqori bólgan xizmat kórsatish korxonalarida innovatsion faoliyatini raǵbatlantirish va iqtisodiy samaradorligini oshirish maqsadida innovatsion faoliyat natijalarini xarid qilish va sotish;
- ❖ xizmat kórsatish korxonalarida innovatsion faoliyatining moliyaviy samaradorligini oshirish usullari va vositalarini joriy etish;
- ❖ xizmat kórsatish korxonalarida innovatsion tadbirkorlikni rivojlantirish doirasida resurslardan foydalanishni optimallashtirish vositalarini qóllash;

Foydalanilgan adabiyotlar róyxati:

1. Ózbekiston Respublikasi Prezidentining 2020 yil 29 oktyabrdagi "İlm fanni 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash tóǵrisida"gi PF-6097-sonli Farmoni. – httpc://lex/uz/docs/5073447

2.Аоки М. Фирма в японской экономике. Информация, стимулирование и заключение сделок в японской экономике / М. Аоки: пер. с англ. - СПб., 1995. - С. 314-315.

3. Балабанов И.Т.Инновационный менеджмент. / И.Т. Балабанов. – СПб.: Питер, 2001. – 304 с.

4. Ernazarov O.E. İnnovatsiyalar asosida sanoat korxonalri samaradorligini oshirish // Diss. iqt. fanlari bóyicha falsafa doktori (PhD). – Toshkent: TDTU, 2021. 28-29-b.

XIZMAT KO‘SATISH SOHASIDA XOTIN-QIZLAR TADBIRKORLIGINI RIVOJLANTIRISH

Mirzayeva Shirin Nodirovna
O‘zbekiston Respublikasi
Samarqand iqtisodiyot va servis instituti
“Real iqtisodiyot” kafedrasi o‘qituvchisi
mustaqil tadqiqotchi

Annotatsiya*. Maqolada xizmat ko‘rsatish sohasida xotin-qizlar tadbirkorligini rivojlantirishga oid tashkiliy va iqtisodiy mexanizmlar tahlil qilingan. Mualliflar ayollar tadbirkorligini qo‘llab-quvvatlash bo‘yicha mavjud imkoniyatlar, huquqiy asoslar va davlat dasturlarini ko‘rib chiqib, ularning samaradorligini baholagan. Shuningdek, xizmat ko‘rsatish sektorida ayollar ishtirokini kengaytirishga qaratilgan taklif va tavsiyalar ishlab chiqilgan.*

Kalit so‘zlar: *xotin-qizlar tadbirkorligi, xizmat ko‘rsatish sohasi, tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlar, innovatsion yondashuv, davlat dasturlari, ayollar bandligi.*

Аннотация. *В статье анализируются организационно-экономические механизмы развития женского предпринимательства в сфере услуг. Авторы рассматривают существующие правовые основы и государственные программы поддержки предпринимательской активности женщин, а также оценивают их эффективность.*

Кроме того, представлены предложения и рекомендации по расширению участия женщин в сфере услуг.

***Ключевые слова**: женское предпринимательство, сфера услуг, организационно-экономические механизмы, инновационные подходы, государственные программы, занятость женщин.*

***Annotation.** This article analyzes the organizational and economic mechanisms for the development of women's entrepreneurship in the service sector. The authors review the existing legal frameworks and state programs supporting women's entrepreneurial activity and assess their effectiveness. Additionally, the paper offers proposals and recommendations aimed at increasing women's participation in the service industry.*

***Keywords**: women's entrepreneurship, service sector, organizational and economic mechanisms, innovative approaches, government programs, women's employment.*

Kirish. Bozor iqtisodiyoti sharoitida mamlakat taraqqiyotining muhim omillaridan biri tadbirkorlikni rivojlantirish hisoblanadi. Ayniqsa, xotin-qizlarning iqtisodiy faoliyatdagi ishtiroki, ularning ishbilarmonlik salohiyatini ro‘yobga chiqarish orqali nafaqat oilaviy daromadlar, balki jamiyatning ijtimoiy-iqtisodiy barqarorligiga ham sezilarli hissa qo‘shiladi. Bugungi kunda xizmat ko‘rsatish sohasi iqtisodiyotning eng tez rivojlanayotgan tarmoqlaridan biri bo‘lib, aynan shu yo‘nalishda ayollar tadbirkorligi keng imkoniyatlarga ega.

O‘zbekiston Respublikasida so‘nggi yillarda xotin-qizlar tadbirkorligini qo‘llab-quvvatlash, ularni biznes yuritishga jalb etish va xizmatlar sohasida faol ishtirokini ta’minlash borasida qator chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda. Xususan, normativ-huquqiy baza takomillashtirilmoqda, imtiyozli kreditlar, subsidiyalar, grantlar ajratilmoqda va biznesni boshlash uchun qulay sharoitlar yaratilmoqda.

Shunga qaramay, xizmat ko‘rsatish sohasida xotin-qizlar tadbirkorligini rivojlantirishda bir qator tashkiliy va iqtisodiy to‘siqlar saqlanib qolmoqda. Ushbu maqolada aynan shu muammolarni hal etishga xizmat qiluvchi samarali tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarni ishlab chiqish, mavjud imkoniyatlarni tahlil qilish va takliflar ishlab chiqish maqsad qilingan.

Maqolaning asosiy maqsadi — xizmat ko‘rsatish sohasida xotin-qizlar tadbirkorligini yanada rivojlantirishga xizmat qiluvchi tashkiliy va iqtisodiy mexanizmlarni ilmiy-nazariy va amaliy jihatdan o‘rganish, hamda ularning samaradorligini oshirish bo‘yicha takliflar ishlab chiqishdan iborat.

Asosiy qism. O‘zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo‘mitasi ma’lumotlariga ko‘ra, 2024-yil holatida mamlakatda faoliyat yuritayotgan kichik biznes subyektlarining qariyb 26 foizi xotin-qizlar tomonidan boshqarilmoqda. Shundan katta qismi aynan xizmat ko‘rsatish sohasi bilan shug‘ullanadi. Bu ko‘rsatkich xizmat ko‘rsatish tarmog‘i xotin-qizlar uchun salmoqli imkoniyatlar yaratishini ko‘rsatadi. Biroq, mavjud salohiyatga qaramay, xotin-qizlar tadbirkorligining to‘liq rivojlanishiga to‘sqinlik qilayotgan bir qator omillar mavjud.

Ayollarning tadbirkorlik faoliyatini boshlashida ruxsatnomalar olish, hujjatlar tayyorlash, ro‘yxatdan o‘tish jarayonlarining murakkabligi ularga noqulaylik tug‘diradi. Ayniqsa, qishloq hududlarida xizmat ko‘rsatish infratuzilmasining yetarli emasligi bu muammoni yanada keskinlashtiradi. [2, 3]

Xotin-qizlarning kredit olish imkoniyatlari erkaklarga nisbatan ancha past. Banklar tomonidan beriladigan kreditlar uchun zarur garov ta’minoti yo‘qligi, huquqiy bilimlarning yetishmasligi ularga moliyaviy qo‘llab-quvvatlashdan foydalanishni qiyinlashtiradi.

Jamiyatda xotin-qizlarning faqatgina an’anaviy kasblar bilan shug‘ullanishi kerak degan qarashlar ularning biznes yuritishiga salbiy ta’sir ko‘rsatadi. Ko‘plab ayollar oilaviy majburiyatlar tufayli ishbilarmonlik faoliyatini cheklab qo‘yishga majbur bo‘lishadi. [7]

Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, ko‘plab ayol tadbirkorlar biznesni yuritishning zamonaviy usullari, marketing strategiyalari, raqamli texnologiyalarni qo‘llash bo‘yicha yetarli malakaga ega emas.

So‘nggi yillarda O‘zbekistonda ayollar tadbirkorligini qo‘llab-quvvatlash maqsadida qator dasturlar amalga oshirilmoqda. “Ayollar daftari” orqali kredit va subsidiya ajratish, “Har bir oila – tadbirkor” dasturi, “Biznes ayol” assotsiatsiyasi faoliyati ayollarning xizmat sohasiga kirib kelishini jadallashtirmoqda. Shuningdek, ayollarga mo‘ljallangan “startap” loyihalarning ko‘paygani innovatsion faoliyatni rag‘batlantirmoqda. [6, 7]

Tahlil natijalari shuni ko‘rsatadiki, xizmat ko‘rsatish sohasida xotin-qizlar tadbirkorligini rivojlantirish uchun mavjud imkoniyatlar yetarli bo‘lsa-da, ularni to‘liq ishga solish uchun tizimli yondashuv zarur. Bu borada moliyaviy savodxonlikni oshirish, huquqiy ko‘mak berish, raqamli ko‘nikmalarni shakllantirish va xotin-qizlar uchun alohida xizmat infratuzilmasini yaratish muhim ahamiyatga ega.

1-jadval

Xizmat ko‘rsatish sohasida xotin-qizlar tadbirkorligini rivojlantirish bo‘yicha SWOT-tahlili[25]

Kuchli tomonlari	Zaif tomonlar
A. Xizmat ko‘rsatish sohasi mehnat resurslariga tayanadigan, ayollar uchun qulay yo‘nalish hisoblanadi; **C.** Davlat tomonidan xotin-qizlar tadbirkorligini qo‘llab-quvvatlashga qaratilgan qonunlar va dasturlar mavjud; **E.** Mahalliy bozorlarda ayollar tomonidan tashkil etilgan xizmat ko‘rsatish bizneslariga talab yuqori;	**A.** Ayollar tadbirkorligiga oid bilim va malaka yetishmovchiligi, ayniqsa raqamli texnologiyalar sohasida; **B.** Moliyaviy resurslarga, imtiyozli kredit va grantlarga yetarli darajada kira olmaslik; **C.** Biznes yuritishdagi byurokratik to‘siqlar, hujjatlashtirishdagi murakkabliklar;

[25] Muallif ishlanmasi

G. Ayollar tabiatan muloqotga kirishuvchan, mijozlar bilan ishlashda sezgir va mas’uliyatli bo‘ladi.	**D.** Ijtimoiy stereotiplar va oilaviy mas'uliyatlarning haddan tashqari yuk bo'lishi.
Imkoniyatlar	**Tahdidlar**
A. Xizmat ko‘rsatish sohasining innovatsion rivojlanish imkoniyatlari keng – onlayn xizmatlar, freelancing, elektron tijorat; **B.** Xotin-qizlar uchun maxsus grantlar, startaplar va kasbga qayta tayyorlash markazlari sonining ortib borayotgani; **C.** Tashqi bozorlarga xizmat eksporti orqali ayol tadbirkorlarning daromad manbalarini diversifikatsiya qilish imkoniyati; **D.** Ayollar tadbirkorligini rag‘batlantiruvchi xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlik qilish imkoniyatlari (UNDP, ILO va boshqalar).	**A.** Xalqaro iqtisodiy inqirozlar va ichki inflyatsiya xatarlarining kichik tadbirkorlarga kuchli ta’siri; **B.** Raqobatbardosh muhitning kuchayishi va xizmat sifatiga bo‘lgan talabning ortishi; **C.** Moliyaviy savodsizlik tufayli noto‘g‘ri investitsiyalar va biznes yuritishdagi xatoliklar; **D.** Ayrim hududlarda internet infratuzilmasining zaifligi, raqamli xizmatlarning to‘liq rivojlanmaganligi.

Xizmat ko‘rsatish sohasida xotin-qizlar tadbirkorligining rivojlanishining O‘zbekiston iqtisodiyotiga ta’sirini o‘rganish natijasida, tahlil qilishdan ko‘rinib turibdiki, bu sohada ko‘plab imkoniyatlar mavjud bo‘lsa-da, shu bilan birga, bir qator zaif tomonlar va tahdidlar ham mavjud. [5] Tadbirlarni amalga oshirishda moliyaviy qo‘llab-quvvatlashni kuchaytirish, ta’lim va malaka oshirish tizimini rivojlantirish va gender stereotiplarini bartaraf etish zarur. Shuningdek, innovatsion imkoniyatlar va xalqaro hamkorlikni kengaytirish xotin-qizlar tadbirkorligining iqtisodiy o‘sishiga ijobiy ta’sir ko‘rsatishi mumkin.

Xulosa va takliflar. O‘tkazilgan tahlillar asosida shuni ta’kidlash mumkinki, xizmat ko‘rsatish sohasida xotin-qizlar tadbirkorligini rivojlantirish mamlakatning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishida muhim o‘rin tutadi. Ayollar biznesining aynan xizmat sohasida faol bo‘lishi ularning iqtisodiy mustaqilligini ta’minlash, bandlik darajasini oshirish, kambag‘allikni kamaytirish va oilalarning farovonligini yuksaltirishga xizmat qiladi. Biroq bu sohada hali ham mavjud tashkiliy, iqtisodiy

va ijtimoiy to‘siqlar ularning tadbirkorlik salohiyatini to‘liq ro‘yobga chiqarishga to‘sqinlik qilmoqda. Yuqoridagilarni inobatga olgan holda quyidagi takliflarni keltiraman:

1. Xotin-qizlar tadbirkorligini qo‘llab-quvvatlovchi infratuzilmalarni rivojlantirish – ayollar uchun mo‘ljallangan biznes-inkubatorlar, ko‘p funksiyali xizmat markazlarini tashkil etish;

2. Moliyaviy imkoniyatlarni kengaytirish – imtiyozli mikrokreditlar, garovsiz kredit liniyalari va grant dasturlarini kengaytirish;

3. Raqamli savodxonlikni oshirish – xotin-qizlar uchun zamonaviy texnologiyalar va onlayn xizmatlardan foydalanish bo‘yicha o‘quv dasturlarini tashkil etish;

4. Huquqiy va maslahat xizmatlarini kuchaytirish – ayollar tadbirkorlariga bepul huquqiy maslahatlar va biznesni boshlash bo‘yicha amaliy yordam ko‘rsatish;

5. Ijtimoiy stereotiplarni yengish bo‘yicha targ‘ibot ishlari – ommaviy axborot vositalari orqali ayollar tadbirkorligining ijobiy namunalarini keng yoritish.

Yuqoridagi takliflarning amalda qo‘llanilishi xizmat ko‘rsatish sohasida xotin-qizlar tadbirkorligini rivojlantirishga xizmat qiladi va ularni faol iqtisodiy subyekt sifatida shakllantirish imkonini beradi.

Foydalanilgan Adabiyotlar Ro‘Yxati

1. *O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021 – yil 11 – maydagi “Xizmatlar sohasini jadal rivojlantirish chora – tadbirlari” PQ – 5113 son Qarori.*
2. *“Хотин-қизларни қўллаб-қувватлаш ва уларнинг жамиятдаги фаоллигини оширишга оид 2022–2026 йилларга мўлжалланган давлат дастури тўғрисида” // Ўзбекистон Республикаси Президенти қарори, 2022 йил 7 март, №ПҚ–87.*
3. *“Aholi bandligini ta’minlash bo‘yicha olib borilayotgan ishlar natijadorligi va samaradorligini oshirishda mahalliy ijro hokimiyati va iqtisodiy kompleksning hududiy organlari rahbarlarining shaxsiy mas’uliyatini oshirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi 2017 yil 6 may PQ-2960 son Qarori.*
4. *Абдувоҳидова А. Хотин-қизлар тадбиркорлигини ривожлантиришда давлат қўллаб-қувватлаш чора-тадбирлари // Иқтисодиёт ва инновацион технологиялар. – 2021. – №3. – Б. 45–50.*
5. *Тўхтаева Г. Хизмат кўрсатиш соҳасида хотин-қизлар тадбиркорлигини ривожлантиришнинг иқтисодий механизмлари // Иқтисодиёт фанлари номзоди диссертацияси. – Т.: 2020. – 132 б.*
6. *Нурматова Р. Хизматлар соҳасининг ривожланиш йўналишлари ва истиқболлари // Ўзбекистонда бозор, пул ва кредит. – 2020. – №5. – Б. 22–26.*
7. *www.lex.uz – O‘zbekiston Respublikasi qonunchiligi portali.*

www.stat.uz – O‘zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo‘mitasi sayti.

Baxtiyorova Sh. Raqamli texnologiyalar asosida sog‘liqni saqlash tizimini takomillashtirish omillari	**237**
Aslonova R. Qashqadaryo viloyatida maktabgacha ta’lim xizmatlarining rivojlanish tendensiyalari va hududiy xususiyatlari	**242**
Раҳмонов Р.Н. Минтақалар транспорт салоҳиятини ривожлантиришда илмий-назарий ёндашувлар: танланган халқаро манбалар таҳлили	**247**
Khidirov Kh.J. The role of industrial zones in the economic indicators of kashkadarya region and ongoing priority tasks	**251**
Axmatov A.O. Mamlakatimiz iqtisodiyotida tibbiy xizmatlarning o‘rni va ahamiyati	**254**
Mirzanov B. J. Mintaqani kompleks rivojlantirishda ekologik ko‘rsatkichlarni integratsiya qilish metodologiyasi	**256**
Seytimbetov K.S Xizmat kórsatish sohasida innovatsion faoliyatni davlat tomonidan qóllab-quvvatlash usullari va vositalari	**260**
Mirzayeva Sh. N. Xizmat ko‘satish sohasida xotin-qizlar tadbirkorligini rivojlantirish	**264**
Назметдинова И. Ш. Влияние дифференциации пространственной организации производительных сил на экономическое развитие регионов Республики Узбекистан	**268**
Xakimova N. A. Uy xo‘jaliklari daromadlarining tarkibi va makroiqtisodiy holati indeksi	**274**
3-SHO‘BA. MINTAQADA BARQAROR RIVOJLANISH MAQSADLARIGA ERISHISH TA’MOYILLARI	
Ruzmetov B., Ruzmetov Sh. Mintaqada barqaror rivojlanish maqsadlariga erishishda suv resurslarini saqlash va boshqarish omillari	**279**
Yangiboyev B.Y. Barqaror iqtisodiy rivojlanishga erishishda yashil iqtisodiyotdan foydalanishning ayrim jihatlari	**283**
Mahmatrayimov Sh.Q. O‘zbekistonda blimlar iqtisodiyotini boshqarish omillari	**287**
Нормаматов И.Б. Минтақавий иқтисодиётни барқарорлаштиришда чет эл сармоясини жалб қилиш имкониятлари	**295**
Aminova M.S., Salayeva L.U. Mintaqada B2B bozorini shakllantirish va uning samaradorligini oshirish	**299**
Bayjanov S.X., Abishov M.S. Mintaqada barqaror rivojlanish tamoyillarini amalga oshirishning iqtisodiy va ijtimoiy jihatlari: o‘zbekiston-qoraqalpog‘iston misolida	**302**
Ko‘palova R. X. Mintaqada eksport salahiyatini optimal rivojlantirish uslubiy asoslari	**306**
Jo‘rayev F.D., Doliyev Sh.Q. Qishloq xo‘jaligi tarmoqlarida elektr energiyasidan samarali foydalanish usullari	**311**
Abdiraimov Sh.D Yashil iqtisodiyot: tushunchasi, tamoyillari va global tajriba	**315**
Madjitova M. K. Kichik biznes subyektlarini kreditlashda raqamli bank xizmatlaridan foydalanish	**322**
Suyunova D.M. Ecotourism in the context of sustainable development: environmental protection, cultural preservation and community empowerment.	**327**
Xalimbetov F.B. Barqaror rivojlanish tamoyillari doirasida yashirin mehnat bozorini rasmiylashtirish masalalari	**331**
Nabiyev G‘.A. Mintaqa iqtisodiyotida sanoat tarmoqlarini barqaror iqtisodiy salohiyat va ishlab chiqarish samaradorligini oshirish usullari	**334**
Salayeva D.A. Savdo korxonalarida ijtimoiy tarmoqlar marketingdan foydalanish darajalarini baholash	**339**
Xakimova N.A. Uy xo‘jaliklari daromadlarining tarkibi va makroiqtisodiy holati indeksi	**343**
Musayev M.K. Mintaqada ziyorat turizmini barqaror rivojlantirish maqsadlariga erishish tamoyillari	**346**
Шукуров Д.М. Минтақаларни барқарор ривожлантиришда инвестицион жозибадорликни кучайтириш усуллари ва уни амалга ошириш механизмлари	**349**
Бўлтак Б.Б. Бизнес бошқаруви тизимини такомиллаштиришнинг назарий-методологик асослари	**354**